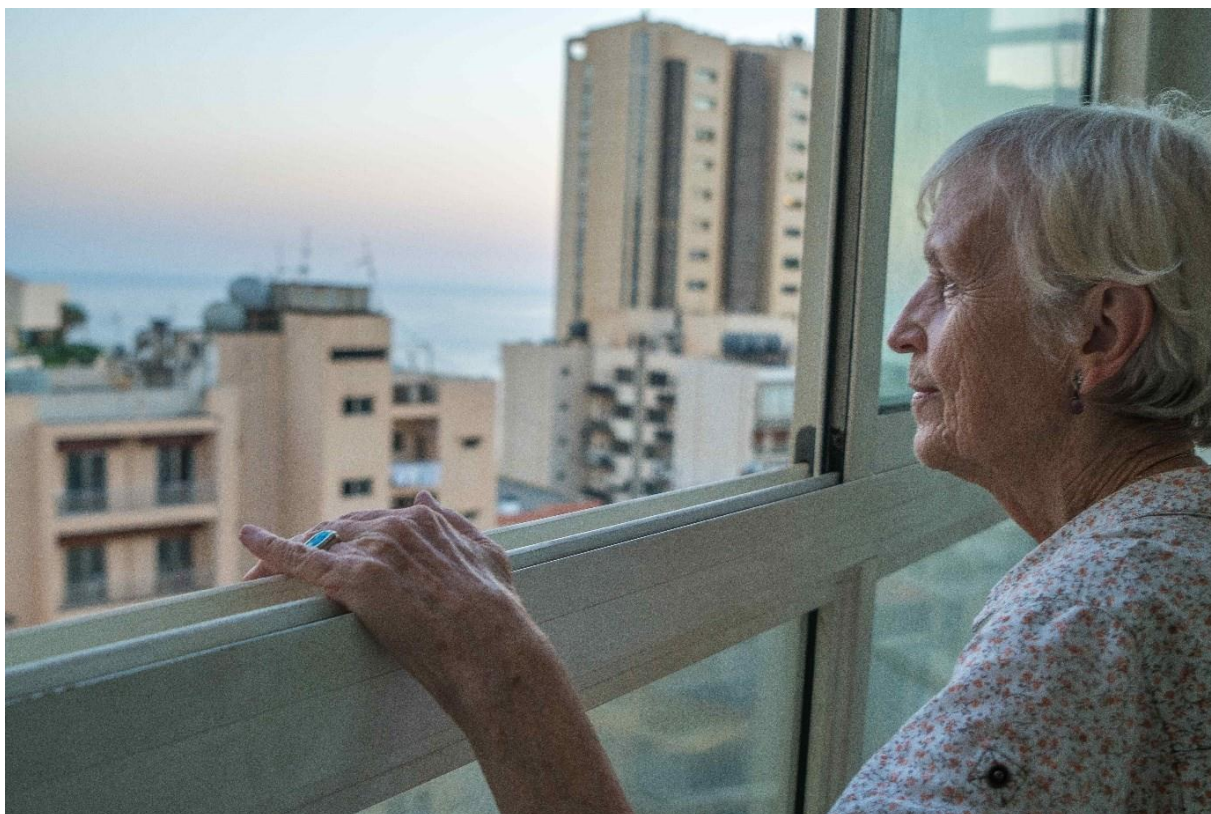

Flygtningebørnenes danske bedstemor

Af Rikke Østergård Kornerup for Folkekirkens Nødhjælp, 2017

Danske Anni Kanafani har viet sit liv til flygtningebørn i Libanon. Hun kan slet ikke tænke på pension, selvom hun snart fylder 82 år. Hendes livsværk, børnehaverne for palæstinensiske flygtningebørn, skabte hun efter sin mands, Ghassan Kanafani, død.

Håret er hvidt, men afslører en rødlig eller brun fortid. Den lille, spinkle kvinde har levende øjne, som titter frem mellem et fintmasket net af erfaringstunge rynker, der får huden til at krakelere, når hun smiler eller ler. Og det gør hun, når børnene omkring hende leger.

Hun løfter det gråbrune blik, skuer med varm mine ud over sine børn. Som en anden bedstemor. Hendes navn er Anni Kanafani. Hun er dansk, men de grinende børn omkring hende smider om sig med fraser på arabisk. Hun forstår dem, og de forstår hende. Sprog er næsten overflødigt her.

Demokratiske farvepensler

Der er intet, der gør Anni så glad, som når hendes børnehavebørn er glade. Når de leger fredeligt sammen, når de danser og synger, eller når de på demokratisk vis deler farvepenslerne lige imellem sig i arbejdet med fælles kunstmalerier.

Stedet er indrettet med turkis stole i børnestørrelse, og væggene er appelsinfarvede. Uden for børnehavens blå dør, i flygtningelejrens krumme, smalle og kringlede gader, knaser cementbelægningen under fødderne, når man går. To drenge leger på et rustent gyngestativ uden gynger.

El-ledningerne blander sig med gamle vandrør og hænger dovent i et tæt netværk lige over hovedhøjde. De strækker sig gennem alle gaderne, hvor de samler sig i komplicerede knuder. Ganske ofte får beboere her i Burj el-Barajneh-flygtningelejren i Beirut i Libanon så voldsomme stød fra de ringe elektriske installationer, at de dør.

Gennem de sidste 40 år er tusinder af børn kommet hos Anni. Hun står i spidsen for en fond, der driver børnehaver, børnebiblioteker, specialcentre for børn med særlige vanskeligheder og andre børneaktiviteter i seks af de tolv palæstinensiske lejre på tværs af Libanon.

De palæstinensiske børn her er fortsat statsløse, selvom de fleste familier flygtede hertil i 1948 for snart 70 år siden, da staten Israel blev oprettet.

Ikke som andre bedstemødre

Børnehaverne er deres eneste mulighed, fordi palæstinenserne ikke har adgang til offentlige institutioner i Libanon på lige fod med libaneserne.

Anni Kanafani er på vej mod de 82 år. Hun havde ikke behøvet at hendrive sin tilværelse midt imellem tvivlsomme elinstallationer og legende flygtningebørn. Hun kunne have været bedstemor med tid til småkager og eftermiddagskaffe et sted i Danmark.

Hvorfor bliver hun så ved? Svaret skal findes et sted imellem skelsættende oplevelser som en verdenskrig, flere borgerkrige, og mordet på sin mand. Det kombineret med en trang til at fortsætte sit livsværk.

For at forstå, hvorfor pensionen ikke presser på, skal vi helt tilbage til en villavej i Valby og begynde Annis historie dér.

Villavej i Valby

Anni Høver blev født den 27. maj 1935. Og selvom det efterhånden er mange år siden, husker hun tydeligt opvæksten på de rolige villaveje i Valby. Med sine forældre og to brødre var barndommens tid lun i familiens hus, og Anni husker, hvordan hun følte sig fri lige der i barndommens gader. Og friheden var hendes som barn, selvom der var trange kår og arbejdsløshed i mange arbejderfamilier.

Hendes forældre kæmpede for at holde sammen på familiens økonomi, og husmødrene vendte hver en mønt i håb om at kunne strække lønningerne lidt længere. Da Anden Verdenskrig rullede ind over Danmark, blev det endnu værre. Tiden under den tyske besættelse blev kaldt de fem forbandede år. Endnu vidste Anni ikke, at livet under en besættelsesmagt ville komme til at forme hendes syn på livet i mange år fremover.

Annis far var glødende tilhænger af fagforeningsbevægelserne og meget politisk engageret. Under krigen involverede han sig også i modstandskampen. Når Anni tænker tilbage, kan hun se, hvordan faderen plantede et frø hos hende. Det var også under opvæksten og ungdomsårene det gik op for hende, at hun gerne ville arbejde med børn.

Under sin tid på pædagogstudiet mødte Anni en flok unge mennesker, som sammen havde en kor- og dansegruppe. Deres blik var rettet mod den store verden, de rejste mange steder hen sammen, og dét skulle vise sig at ændre hendes liv for altid.

Et chok i Dubrovnik

Det var på sådan en rejse, at Anni fik et stort chok. Under en konference i Dubrovnik, i det nuværende Kroatien, i 1961 mødte Anni studerende fra store dele af verden, og særligt en gruppe palæstinensiske studenterledere gjorde et uudsletteligt indtryk.

De var søde og milde. Men der gik ikke længe, før de begyndte at fortælle om, hvad der var sket 13 år forinden, og som havde rystet og spredt deres folk for alle vinde. De fortalte rørende historier og viste billeder frem, husker Anni. Og hun blev overvældet.

Anni vidste godt, at staten Israel var blevet oprettet, men i Danmark havde hun mest af alt tænkt det som en god ting, at israelerne havde fået deres egen stat. Nu stod hun her over for sine unge nye venner, der fortalte om deres familier på flugt, og at deres jord var blevet inddraget.

Ordene stak dybt, og Anni følte sig pludselig så blind og uoplyst. Tankerne faldt tilbage på tiden under besættelsen, og hvordan mange tyskere efterfølgende havde sagt, at de ikke havde vidst noget. Anni mærkede vreden vokse i sig. Som om hun var blevet ført bag lyset, og at historien om, hvad der i virkeligheden var sket, var blevet skjult.

I 1961 var vi fuldkommen blinde. Vi vidste jo intet om, hvad der var sket, siger Anni Kanafani.

Perronen

Anni trådte ned på togperronen og blev straks ramt af den varme sol, der bagte ivrigt, selvom det endnu var tidligt på dagen. Landskaberne havde skiftet mellem bjerge og langstrakt grøn bevoksning, mens togvognen havde puklet sig vej ned ad skinnerne fra det sydlige Tyrkiet og over grænsen ind til Syrien.

Men nu var hun her. I Damaskus, en livlig by med en vrimmel af mennesker. Hun var 26 år, dansk og helt alene. Annis palæstinensiske venner havde givet hende adressen på et studenterkollegium for kvinder, som hun kunne indlogere sig på. Men hun anede ikke, hvor det lå.

Anni begyndte at bevæge sig omkring for at danne sig et overblik. Stirrede på skiltene. Alt stod på arabisk. Lige i dét øjeblik følte hun sig alene. Hvad lavede hun dog her, tænkte hun.

Rejste alene

Efter studenterkonferencen i Dubrovnik var Anni blevet så opslugt af tanken om Mellemøsten, at hun havde besluttet sig for at rejse ud for at opleve den. Hun besøgte flere lande med en veninde, der dog måtte vende hjem på grund af sygdom i familien. Men Anni ville ikke vende om. Hun måtte videre. Derfor stod hun nu alene på perronen.

Hun forlod forsigtigt jernbanestationen og vandrede omkring i de tilstødende gader. Og dér fik hun øje på en bil, hun ikke fjernede blikket fra. Den havde en dansk nummerplade! I mangel på bedre idéer stillede hun sig op ad bilen og ventede på dens ejer.

Pludselig kom en mand spankulerende ned ad gaden og over til bilen. Ejeren viste sig at være en rigtig rar mand, men han var også en anelse skeptisk over for Annis beslutning om at rejse alene til Syriens hovedstad i så ung en alder. Han forbarmede sig dog over hende og viste hende hen til et lille, hyggeligt hotel, hvor han ofte spiste frokost. Derefter lovede han at vise hende rundt i byen. Manden hed hr. Jørgensen, husker Anni. Han var dyrlæge og arbejdede hos FN's fødevare- og landbrugsorganisation.

Anni var det dybt fascinerende at se Damaskus. Så anderledes, hyggelig og romantisk. Men Hr. Jørgensens skepsis lagde sig ikke. Nu var det fint, han kunne lige vise hende Damaskus, sagde han, men det skulle ikke vare for evigt. ”Han sagde til mig: ’Men du tager hjem til Danmark bagefter.’ Man kunne ikke have sådan en dansk pige flagrende rundt i Damaskus”

Efter tre dage i byen lykkedes det hende at finde vej til det anbefalede kollegie. Hun tog afsked med sin nye ven, hr. Jørgensen, og lovede at kontakte ham, når hun var trygt hjemme igen. Men det skulle hun aldrig komme til.

Mødet

Anni havde et brev med sig, da hun rejste over grænsen fra Syrien ind til den libanesiske hovedstad. Hun ville gerne opleve Beirut, men kendte ingen. Derfor havde hendes nye venner i Syrien givet hende et brev med til en palæstinensisk journalist i Beirut, hvori de bad ham om at vise Anni rundt og tage sig af hende.

Den palæstinensiske avis Al-Hurriyas lokaler lå centralt i Beirut nær den ikoniske martyrplass navngivet efter dem, som blev henrettet, da det osmanniske rige havde greb om landet. Nu vajede palmerne let på række på den enorme plads. Unge kvinder drak kaffe og iagttog den travle trafik.

Den dag, Anni dukkede op her, var små femten år før, en sønderlemmende krig skulle bryde ud og forvandle den majestætiske plads til en frygtet frontlinje, hvor snigskytterne skød med skarpt langs husmurene.

25-årig kontant journalist

Fra det øjeblik, Anni mødte den 25-årige Ghassan Kanafani på redaktionen, vidste hun, at han var noget helt særligt. Han havde en varm og imødekommende energi, han var vellidt af sine kollegaer, vidende og så skarp, at han kunne skrive en artikel og samtidig levere størstedelen af underholdningen i en samtale. Tonen var kontant og som regel krydret med en humoristisk spidsfindighed.

Samme dag inviterede han hende ud. Deres aftener flød sammen, som tiden gik i hinandens selskab i Beiruts kvarterer og på caféerne. Nattelivet blomstrede i byen, der blev kaldt for Mellemøstens Paris. Det skyldtes de romantisk kurvede balkoner, det forfinede køkken og de i visse kredse velkendte bordeller, mens fattigdommen dengang som i dag også havde sit stramme tag i byen.

Den mærkede Anni, når gadehjørnernes små børn hilste hende velkommen med blomster til salg sent på aftenen, når hun bevægede sig rundt. Ghassan fortalte om det hele på levende vis. Også Ghassans egen baggrund rørte hende.

Skulle være rejst videre

Det var historien om, hvordan han året forinden var kommet til Beirut fra Kuwait, hvor han var kunslærer. Og hvordan han før havde levet i Syrien med sin familie, efter han som 12-årig blev sendt på flugt med dem fra hjembyen Acre i det daværende Palæstina i 1948.

To måneder efter hun kom til Beirut, gav Anni sine forældre hjemme i Danmark noget af en overraskelse. Hun skulle giftes.

Faktisk skulle Anni være rejst videre til Kairo for at besøge nogle andre venner, og hun havde tilmed også lovet sin bror og hans kone at besøge dem i et sommerhus i Italien den sommer, men nu kunne det ikke være anderledes. "Bliv bare lidt længere", bad Ghassan hende, og til sidst bad han hende om at blive sin kone.

Forældrene var dog ikke helt rolige. Mellemøsten blev af mange set som et mystisk og ukendt sted, selvom Anni i høj grad så Libanon som et sted, som tilbød stor frihed og et liv rigt på kultur, nye venskaber og passion.

"Mine forældre var meget bekymrede. Især min mor. Jeg havde så god støtte i mine brødre, der sagde: Anni er voksen. Hun ved, hvad hun gør".

Uroen

En vinterdag i 1962 bankede det på døren. Anni er ikke typen, der bliver bange. Alligevel havde hun håbet, at krig og uroligheder hørte fortiden til, efter hun nu havde fået et liv med sin mand i Libanon. Men den dag, da det bankede på ejendommens dør, blev Anni urolig.

Et kupforsøg var under opsejling i landet, og bagmændene gik fra dør til dør i byens gader for at finde ud af, hvem der boede hvor. Anni og Ghassan var i deres lejlighed på tredje sal i Hamra-gaden, da kupmagerne nåede deres bygning. Ghassan var registreret som palæstinesisk flygtning i Syrien, men ikke i Libanon, og han havde ikke arbejds- og opholdstilladelse her.

Hvad ville dem uden for døren?

Anni husker stadigvæk tydeligt den aften. Hun vidste ikke, om de ville Ghassan noget ondt. Men banket på døren betød for hende, at en urolig tid var under opsejling i Libanon. Viceværten fik afværget besøget ved hurtigt at fortælle, at der blot boede en dansk kvinde i lejligheden.

I de efterfølgende to måneder måtte Ghassan opholde sig hjemme, hvor han brugte dagene på at skrive sin berømte roman "Mænd i Solen". En roman som siden skulle blive kendt i hele den arabiske verden og også filmatiseret.

Kuppet slog fejl. Men årene der fulgte, blev hårde. Anni nød egentlig sin tilværelse i den libanesiske hovedstad, tog arbejde i en børnehave og siden tilbragte et par år som sekretær for landsbrugsattachéen på den danske ambassade. Men det var tydeligt at mærke, at spændinger tog til, som årene gik.

Ghassans karriere skred fremad, han fik libanesiske statsborgerskab og blev i 1963 chefredaktør for et af Libanons største dagblade. Samtidig udgav han bøger og skrev teaterstykker, og han blev efterhånden stadig mere involveret politisk.

Ghassan Kanafani var en anerkendt journalist i Libanon i 1960'erne.

Sommerkrig

I 1966 blev datteren Laila født, fire år efter sin storebror FayeZ, og samme år flyttede familien ind i et hus i det smukke, bjergrige landskab ved forstaden Hazmieh tæt ved Beirut. Over landet lå en rolig og positiv stemning i de år. Forskellige religiøse grupper levede side om side i de libanesiske gader.

Men en anspændt situation i Mellemøsten udviklede sig dramatisk i 1967 og førte til en krig midt på sommeren. En krig, som Libanon dog ikke blevet revet direkte ind i, da den blev udkæmpet mellem Israel, Ægypten, Syrien og Jordan, og som resulterede i Israels besættelse af blandt andet det palæstinensiske Vestbredden og Gazastriben. Selvom Libanon ikke var en del i krigen, udviklede den palæstinensiske modstandskamp sig i de følgende år i landet.

Ghassan havde som journalist tilsluttet sig modstandskampen og blev én af dens intellektuelle og politiske talsmænd. De israelske myndigheder blev stadig mere opmærksomme på og urolige over den palæstinensiske modstandskamp. Mens den grusomme libanesiske borgerkrig først skulle tage sit officielle startskud i 1975, mener mange, at den faktisk begyndte i løbet af årene optil. "Ingen kender dagen, før solen er gået ned", ville Ghassan sige i de år. I 1972 begyndte krigen for alvor for Anni, og den 8. juli kulminerede den.

Ghassan Kanafani med børnene Laila og FayeZ.

Et kys på gensyn

Solen brændte varmt over hjemmet i Hazmieh den lørdag morgen. Men det var ikke en morgen som alle andre, for Ghassans nære familie fra Kuwait var netop kommet på besøg. Tiden løb hurtigt med hyggesnak over den tyrkiske kaffe.

Fayez legede med sine to fætre og havde opmærksomheden rettet mod det elektriske modeltog, som Ghassan lige måtte reparere undervejs. Ghassan var på vej ud ad døren for at køre ned til sit kontor i Beirut i sin lille bil. Anni plejede at køre med Ghassan hver lørdag ned ad bjergsiden veje til byen for at købe dagligvarer ind. Denne lørdag kom hun ikke med.

Ghassans højt elskede 17-årige niece Lamis ville nemlig gerne med ham for at besøge nogle af sine kusiner, som boede i Beirut. Hun glædede sig. Morgenkaffen blev drukket, og togreparationen faldt på plads omkring klokken halv 11. Lamis og Ghassan kyssede de andre på gensyn, og de gik ned til bilen i garagen.

Braget

Få sekunder senere skælvde huset. Braget var øredøvende. Glasset i alle husets vinduer splintredes. Ghassans søster Fayzeh og Anni løb først ud ad bygningen. Hurtigt fulgte resten efter. Der var røg overalt. "Ghassan!", råbte de.

De fandt Lamis først. Hun lå et lille stykke væk fra resterne af bilen, som stadigvæk stod i flammer. Lamis' lillebror faldt på knæ ved sin søsters side og talte til hende, som kunne han vække hende. Det kunne han ikke. Fayez og Laila var urolige og råbte på deres far. Anni kiggede også febrilsk efter ham. Pludselig fik hun øje på ét ben. Resten af ham blev senere fundet nær bananplantagen neden for familiens hus. Den morgen var blevet deres sidste sammen.

Anni Kanafani har skrevet en bog om sin afdøde mand Ghassan Kanafani.

I de kommende år blev likvideringerne flere. Især fortalere for palæstinenserne sag var kommet i søgelyset hos de israelske myndigheder, der øjnede en risiko for, at palæstinenserne modstandskamp fik lov til at vokse sig stærk inden for nabolandet Libanons grænser. Og bomber som den bilbombe, der dræbte Ghassan og Lamis, skulle komme til at slå en række mennesker ihjel i det lille land op til den grusomme borgerkrig, der for alvor begyndte i april 1975.

Et nyt kapitel

En tung tid ventede. Ghassans død havde skabt et bombekrater i hendes sind af den slags, som aldrig vil vokse helt sammen igen. Anni kunne selvfølgelig have forladt Libanon og være rejst tilbage til Danmark. Men hun følte hun skyldte Ghassan at rejse sig og fuldende sin mission, så hun brugte de to næste år på at fjerne sig fra skyggen af sorg. Hun tog et job ved det palæstinensiske forskningscenter i Beirut, og hun blev omkranset af varme og en overvældende opbakning fra hendes og Ghassans tætte, solide vennekreds og familie.

Ghassans levende karakter og væsen var savnet blandt mange, og Anni satte sig sammen med nogle af Ghassans nære venner for at få samlet og udgivet en række af hans litterære værker. Kort efter fik hun også flere af vennerne med på idéen om at oprette en børnehave i en palæstinensisk lejr i Beirut.

Dengang som i dag kunne palæstinensiske flygtningebørn blive optaget i en FN-skole, men før deres sjette år var der ingen muligheder og ingen børnehaver for dem. Annis pædagogiske uddannelse lå så tæt på hendes hjerte, at det blev et brændende ønske at hjælpe børnene. Et ønske, Ghassan havde delt. I 1974 blev organisationen Ghassan Kanafani Cultural Foundation (GKFC) en realitet.

Samme år slog den første af Annis børnehaver dørene op. Pengene var få, men støtterne var mange. Anni og den nyetablerede kulturfond fik en bygning foræret i lejren Burj Barajneh, selv om pladsen i palæstinensiske lejre var trang. En snedker byggede møbler gratis til børnehaven, og folk kom fra nær og fjern for at aflevere gammelt legetøj og andet udstyr til børnene. En svensk sømandspræst forelskede sig så meget i idéen, at han fik samlet et pænt beløb penge ind gennem støttekoncerter i Sverige.

Børnehaver i ly af borgerkrig

I årene der kom, skød børnehaverne op i lejre over hele Libanon. Behovet for at skabe en bedre opvækst med sammenhold og læring var til at tage at føle på for de palæstinensiske børn.

Børnene strømmede til for at få nye venner, lære at male, tegne, synge og lege. Anni ansatte unge kvinder, som selv boede i lejrene og som kunne udvikle sig til gode pædagoger. De unge kvinder kom fra samme baggrund som børnene, og der skulle hurtigt vise sig endnu en indlysende årsag til at ansætte kvinder fra lejrene: De kunne stadigvæk dukke op på arbejde, da borgerkrigen begyndte. De kunne passe børnene, selv når landet faldt fra hinanden.

Der gik ikke længe, før krigen igen indhentede Anni. Da den for alvor tog fat i Libanon i 1975, så hun sig nødsaget til at forlade landet i en periode. Det var efterår, og de højreorienterede kristne falangister havde taget kontrollen over Hazmieh, hvor familien boede. Deres naboer, to venlige generaler, så tydeligt udviklingens alvor. "De to generaler i vores bygning sagde: I bliver nødt til at flytte, I må afsted".

Nogle tumultariske år ventede. Anni og børnene kunne ikke blive i Libanon, men drog til Kuwait, hvor familien boede hos Ghassans søster og svoger, inden de i juni 1976 flyttede ind på Østerbro hos Annis bror og svigerinde. I København fulgte Anni med i kampene i det land, hun havde forladt.

Da der faldt kortvarigt ro i Libanon i 1977, tog hun og børnene af sted igen. Men fem år senere var borgerkrigen endnu ikke forbi, og det mærkede Anni. Hun havde ellers vænnet sig til de sporadiske grusomheder og de bomber, der eksploderede i byen, men netop den sommer blev det igen for meget.

Det var i juni 1982, hvor den nu 20-årige Fayez, som ellers var blevet boende i København, var på besøg i Beirut. Og den dag var han i byen for at opleve et teaterstykke skrevet af den kendte og folkekære sanger Fairouz' søn, Ziad Rahbani. Men pludselig kom israelerne sydfra og angreb Beirut med heftige luftbombardementer i et forsøg på at udslette den palæstinen--siske modstandsbevægelse i byen én gang for alle.

Livsprojektet stod stadig

Bomberne regnede ned over de israelske mål i Beirut, og Fayez forsøgte frustreret at få adgang til et hospital for at give blod. Krigen kom igen helt tæt på Annis nærmeste. Også de mange palæstinensiske lejre blev angrebet og familier i lejrene massakreret i hundredvis. Størstedelen af Annis livsprojekt, børnehaverne, klarede dog skærene, men flere af dem blev meget slemt beskadiget. Angrebene tvang familien på flugt hjem til Danmark endnu engang, men den måtte foregå over Syrien, da Libanon var et land i opløsning.

Senere på året, da Anni og Laila vendte tilbage til Libanon, blev Fayez igen i Danmark. Og så udstod Anni og Laila ellers krigens rædsler, indtil fredsaftalen faldt på plads i 1989, og blodighederne holdt op i 1991. På det tidspunkt havde krigen kostet over 250.000 menneskers livet.

Børnenes Anni

Anni og hendes kulturfond har nu drevet sine børnehaver i de palæstinensiske lejre i 42 år. Tusindvis af børn er kommet og gået hos hende. Og sin alder til trods kan hun stadigvæk danse, tegne og grine med de små glade børn, der næsten alle genkender Anni i det øjeblik, hun træder ind ad døren.

Der er ingen tvivl om, at hun efterlader et stort indtryk på de børn, som har haft muligheden for at være en del af fællesskabet. Et indtryk, som forbliver klart i børns erindringer, selv om de bliver voksne.

For nogle år siden mødte Anni en ung kvinde om bord på et fly til Danmark. Kvinden fortalte med et stort smil, at hun havde gået i børnehaven i Burj el Barajneh-lejren, og at hun netop var blevet gift.

En anden gang, da Anni slentrede en tur med en svensk veninde på en strand-promenade syd for Beirut, blev de nøje iagttaget af et par unge mænd i starten af 20'erne, der hang ud på rækværket ved vandet. Så hilste den ene pludselig entusiastisk på Anni og gjorde opmærksom på, at også han var et gammelt børnehavebarn.

Det gør det hele værd, at børnehaverne tydeligvis betyder så meget for børnene, føler Anni. Mange af de tidligere børnehavebørn kommer også tilbage for at blive pædagoger i børnehaverne. Nogle af dem hjælper endda til på børnebibliotekerne eller i Annis centre for børn med særlige behov, hvor blandt andet blinde børn og unge læser hele bøger skrevet i blindeskrift.

Kritik af pædagogikken

Igennem tiden har hun også fået kritik. Mest var det forældre med løftede øjenbryn. Anni bruger nemlig langt størstedelen af tiden på at give børnene farver, pensler og ler, så de kan udtrykke sig gennem kunsten. Klagerne gik på, at børnene ikke lærte at læse og at skrive. Anni tog sig roligt tid til at forklare, hvordan evnen til at holde på en pensel kan åbne op for også at kunne skrive.

Som farverne bliver byttet rundt og forhandlet mellem børnene, når de store fælles projekter skal farvelægges, lærer de også om forhandling, dialog og at tænke demokratisk. Det er vigtigt for Anni: At lære om medmenneskelighed og at hjælpe hinanden. Hun smiler, når hun husker på, hvordan tonen pludselig ændrede sig, da hun sammen med Laila og kunstpædagogerne begyndte at udstille børnenes værker. Hvordan udstillingerne ligefrem tiltrak folk udefra, der beundrede de fantasifulde malerier og også købte dem.

Stoltheden voksede blandt forældrene i flygtningelejrene over, at deres børn kunne noget så særligt og opsigtsvækkende. Siden forstummede klagerne af sig selv, forsikrer Anni roligt med tilfredshed i stemmen. "Selvfølgelig har det også gjort indtryk på forældrene, at folk kommer udefra og ser på børnenes kunstværker, og at de køber dem", siger hun.

I de seneste år er der kommet en del syriske børn ind i børnehaverne i takt med, at stadig flere familier er sendt på flugt over grænsen fra Syrien og ind i Libanon. Og de syriske børn har tilpasset sig overraskende godt. Både Anni og hendes ansatte har været imponerede over, hvor godt de klarer sig blandt de andre børn. Det er tydeligt at mærke, at syriske flygtningebørn kommer fra en god baggrund, at de før krigen har levet et godt liv i fred og ro. De har en god barndom med sig, som giver dem et ståsted og en styrke.

Intet rører Anni Kanafani som at se sine mange børn være glade.

Og det illustrerer meget godt det, som Anni gennem årene er nået frem til: "Børn er jo børn, hvor end de er. Og det er jo meget sjovt at se, hvordan børn verden over faktisk udvikler sig på samme måde. De leger de samme lege". Og det er uanset, hvor de er, tilføjer hun. I København, Damaskus, Palæstina eller Libanon. De leger gemmeleg, sjipper og kaster med hinkesten. Som børn er vi alle født de samme og kan udvikle os på samme måde, hvis vi får muligheden.

Og det er en mulighed, som betyder alt for Anni at kunne give børnene. En fremtid. Spørger man Anni om hendes egen fremtid, nu hvor hun er 81 år gammel, klukker hun let og ryster på skuldrene. Der er alt for meget at lave. Alt for meget til at stoppe. Og hvad skulle hun, hvis hun ikke skulle være der for børnene?

Anni Kanafani og familien

Annis søn Fayez blev født i 1962 i Beirut. Han gik på gymnasiet i Danmark og blev senere optaget på den internationale filmskole i London. Han arbejder i dag på Danmarks Radio i København.

Laila er født i 1966 i Beirut. Hun er uddannet kunstpædagog. Siden 1995 har hun iværksat workshops i kunst og kreativitet og har uddannet en del kunstpædagoger. Hun har også etableret kunstværksteder gennem Ghassan Kanafanis Kulturfond i seks palæstinensiske lejre i Libanon. Hun bor fortsat i Libanon.